

Zkoušky ukončující středoškolské vzdělávání - Spojené království Velké Británie a Severního Irska

Anna Yaghobová

NPED035, 2020

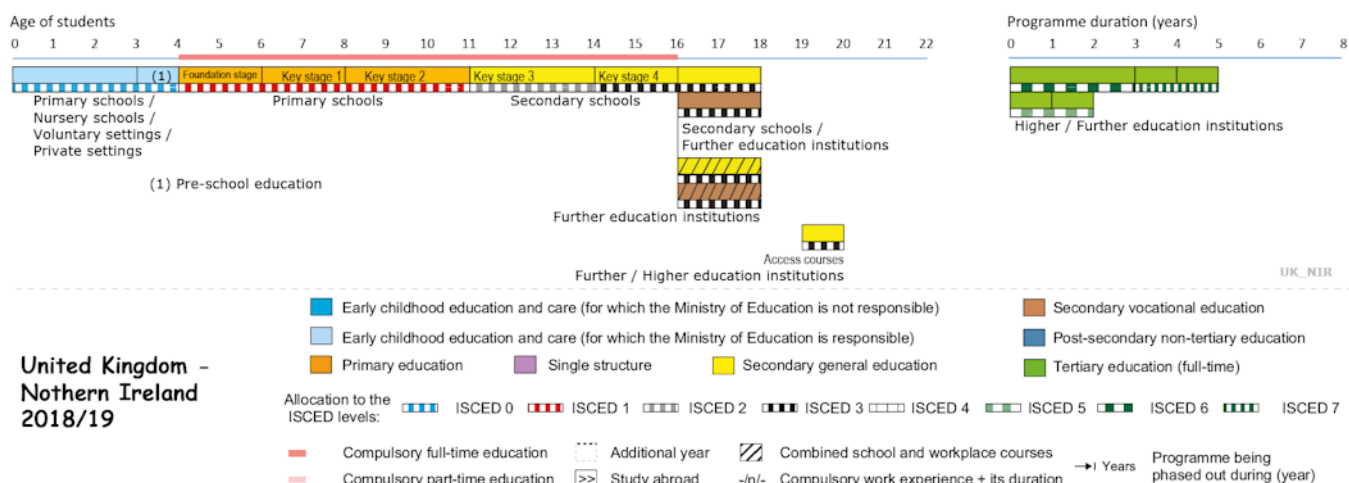
1 Úvod

V této seminární práci se budeme zabývat zkouškami, které se vyskytnou v průběhu studia na mezinárodní úrovni ISCED 3, vyšší sekundární vzdělávání, dle UNESCO, schválené v roce 2011. Konkrétně budeme řešit zkoušky pouze v zemích Spojeného království Velké Británie a Severního Irska. Je nutno podotknout, že každý stát království zkoušky hodnotí, pojmenovává a zavádí trochu jinak, budeme se soustředit tedy hlavně na Anglii, ostatní státy budou zmiňovány spíše okrajově.

2 Struktura vzdělávacího systému

Britská povinná docházka se dělí na 4 Key Stages, přičemž pro nás je zajímavá zejména Key stage 4, kterou děti dokončují v 16 letech, patří tedy ještě do povinné školní docházky [Kratinová(2012)]. Je zakončena zkouškou GCSE (viz 4).

Obrázek 1: Struktura vzdělávacího systému v UK, [Eurydice(2019b)]

Po absolvování žáci mohou zůstat na stejné škole, pokud to umožňuje, a absolvovat ještě nepovinné dva roky sixth form, jinak pojmenováno Year 13 a Year 14 [Eurydice(2019a)]. Pokud nechtějí či nemohou zůstat na stejné škole, případně se chtějí nějak specializovat, je zde možnost Further education colleges, které nabízejí různá zaměření. Tyto dva roky jsou pak zakončené zkouškami GCE Advanced Levels (viz 4) [Kratinová(2012)].

3 Typy středních škol

Ve Velké Británii se školy dělí zejména dle jejich financování. Jsou školy státní, kam chodí většina dětí (asi 93%) a platí je stát. Ty musí dodržovat státem předepsané kurikulum. Spadají sem školy založené místní samosprávou, církevní školy, charitativní školy, nebo takzvané volné školy, které vznikají za podpory rodičů, učitelů a charit v místech, kde je potřeba dalších škol, nespadají ale pod místní samosprávu.

Zbýlých 7% studentů potom navštěvuje školy soukromé, nezávislé, kde se platí poplatky za studium. Většinou je ale nabízena i nějaká forma stipendia pro nadané žáky z méně bohatých

rodin. Tyto školy se nemusí řídit Národním kurikulem Velké Británie a jejich učitelé nemusí mít pedagogické vzdělání. [GOV.UK(2020)].

4 Zkoušky zakončující středoškolské vzdělávání

Zkoušky v UK zajišťují mnoho různých organizací, kdy každá zajišťuje jinou část zkoušek. Ekvivalenty českého CERMATu, tedy organizace, která navrhuje podobu testů a také je částečně hodnotí, jsou známé pod pojmem **Exam boards**. Existuje jich 5 - AQA (Anglie), OCR (Anglie), Pearson (Anglie), WJEC Eduqas (Wales) a CCEA (Severní Irsko). Tyto společnosti jsou zodpovědné zejména za distribuci testů a za jejich podobu. Zároveň po skončení zkoušek zajišťují opravování té části zkoušek, kterou je možno hodnotit obecně (nejedná se tedy o předměty jako Art&Design nebo Drama). Tyto organizace zastřešuje jejich asociace **JCQ**.

O obsah zkoušek, tedy o kurikulum, které je povinné pro všechny, se stará **The Department for Education**, britské ministerstvo školství. Vydává dokumenty, které přesně říkají, co která zkouška na které úrovni má obsahovat. Je to trochu podobné našemu RVP. Zároveň ministerstvo také hlídá učitele, jejich vzdělání a jak předávají tyto povinné znalosti dětem.

Celý systém je potom zastřešen organizací **ofqual**, The Office of Qualifications and Examinations Regulation, která přiděluje jiným organizacím license pro organizování zkoušek, také je může odebírat. Vytyčuje pravidla, které tyto společnosti musí dodržovat. Je to tedy regulační orgán celých zkoušek [ofqual(2019)].

Zkouškám zakončujícím sekundární vzdělávání se souhrnně říká General Certificate of Education (GCE), které můžeme rozdělit do 3 úrovní: Ordinary level, který je nyní v praxi nahrazen zkouškami GCSE, Advanced Subsidiary level, který slouží jako odborná část vzdělání, a Advanced level, který je už potom klíčem k přijetí na vysoké školy.

4.1 General Certificate of Secondary Education - GCSE

GCSE ukončují Key Stage 4. Běžně si studenti vybírají, že zkoušku budou konat z **5 předmětů**, přičemž většinou mají kombinaci s matematikou, angličtinou a vědou (předmět science). Zkouška z každého předmětu vypadá jinak a je také jinak hodnocena. Část předmětů hodnotí škola, část exam board. Výsledné **hodnocení** je také záležitostí lokální - zatímco v Anglii používají číselnou škálu, ve Walesu a Severním Irsku používají písmena, která si ale také vzájemně neodpovídají. Více je to rozepsáno v tabulce 1. Pokud student dostane známku z růžové části tabulky, získává dle Regulated Qualifications Frameworks (RQF) daného ofqual vzdělání stupně 2. Pokud má známku v šedé části, získává vzdělání stupně 1. Pokud získá známku U, neprospěl.

Podoba zkoušek je také zcela v dikci dané exam board, nicméně obecně je dost podobná naší státní maturitě. Student si může vybrat z široké řady předmětů, ze kterých chce zkoušku skládat, a nemá omezený počet. Pokud chce získat obdobu maturity, **English Baccalaureate** (EBacc), musí absolvovat GCSE z předmětů anglický jazyk a literatura, matematika, biologie, chemie, fyzika, IT, dějepis nebo zeměpis a jeden cizí jazyk, může být živý i mrtvý. Získání certifikátu EBacc ale nepomůže při postupu na vysoké školy.

GCSE nejsou používány ve Skotsku, kde mají místo nich Scottish Qualifications Certificate (SQC) s vlastním hodnocením. Bohužel tyto zkoušky jim nepomohou v přijetí na vysokou

Anglie	Severní Irsko	Wales
9	A*	A*
8	A	A*/A
7	A	A
6	B	B
5	C*	B/C
4	C	C
3	D	D
3/2	E	E
2/1	E/F	E/F
1	F/G	F/G
U	U	U

Tabulka 1: Hodnotící stupně GCSE zkoušky, [Wikipedie(2020b)]

školu, proto si většina z nich GCSE stejně dodělá na jiné škole. [Wikipedie(2020b)]

4.2 General Certificate of Education Advanced Level

Tato zkouška, o které se zkráceně mluví jako o A levels, je brána jako nutná **zkouška pro postup na univerzity**. I když to žádný zákon nevyžaduje a některé univerzity tedy nahlíží již k GCSEs, většina vyžaduje vyšší vzdělání a proto studenti **po GCSEs ještě dva roky studují**, než A levels absolvují. Skládají je tedy okolo 18 let. Až tato zkouška je jako česká maturita.

V **prvním roce** studia, o kterém se mluví jako o AS year, Year 12. V tomto roce si studenti tradičně vyberou 3 až 4 předměty. Mohou ale i více či méně, většina univerzit ale vyžaduje alespoň 3, ty nejprestižnější ale i 6 a více. Navíc na různé obory jsou potřeba různé A levels předměty. Ty pak studenti rok studují. Na konci roku skládají **AS level zkoušky**, po které se mohou rozhodnout, ve kterých předmětech budou pokračovat dál a získají z nich A level, a které ukončí a budou z nich mít jen AS level.

Ve **druhém roce** studia, o kterém se mluví jako o A2 year či Year 13. Studenti pokračují v předmětech z minulého roku, samozřejmě si k nim mohou vzít nějaký nový předmět (z toho na konci mohou složit zase jen zkoušku AS level, protože ho studovali pouze jeden rok). Na konci roku už skládají **A levels zkoušky**, které testují znalosti obou dvou let. K získání A level je tedy potřeba daný předmět studovat dva roky a mít z něj už složený AS level.

Předměty, ze kterých je možné skládat A levels, se rozšiřují od těch základních, které byly u GCSEs, k více specifickým, například právo nebo filosofie. Celkem je jich asi 80. [UniGuide(2019)]

Stejně jako u GCSEs, **vzhled a hodnocení zkoušek zůstává hlavně na exam boards**, hodnocení pak zase zajišťuje buď škola a nebo exam board. Škála hodnocení je pouze písmenná a to od A do E. A levels mají navíc ještě známku A*. Pokud student získá U, pak neuspěl. [Wikipedie(2020a)]

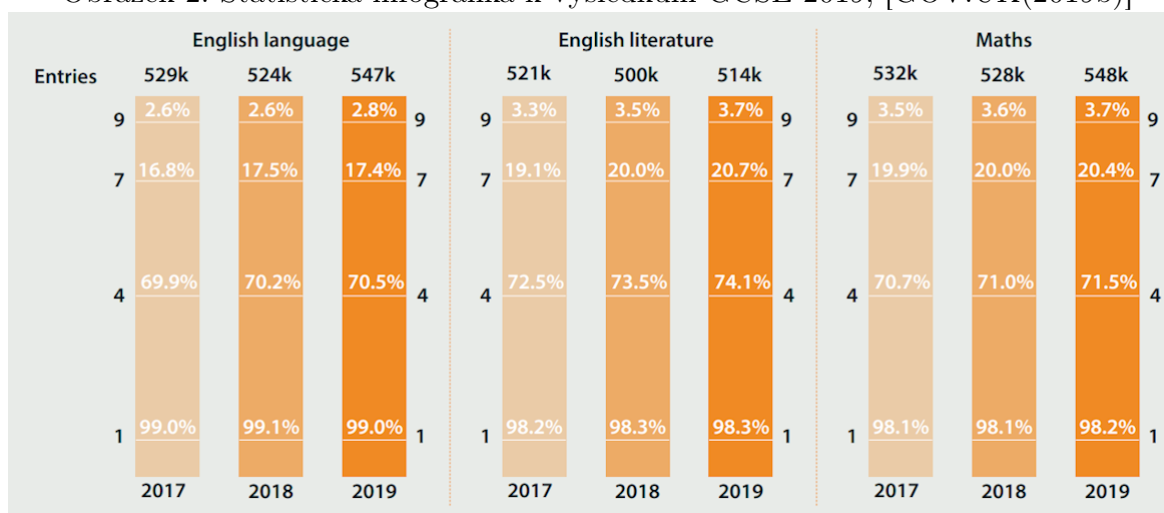
5 Statistika

V roce **2019** se jen v Anglii zkušek **GCSE** zúčastnilo 4600000 **šestnáctiletých**, přičemž 21,4% dosáhlo výsledku 7 nebo A a lepší (viz. tabulka hodnocení 1), 69,9% studentů pak dosáhlo vzdělání stupně dva dle RQF. Tyto čísla jsou standardní a v průběhu let se příliš nemění.

Matematiku si vybírá velké množství z nich, loni to bylo 548000 studentů, přičemž nejlepší ohodnocení získalo 3,7% studentů. Stejné procento studentů mělo nejlepší ohodnocení i v anglické literatuře. V anglickém jazyce byla nejvyšší úspěšnost menší, jen 2,8%. Další výsledky nalezneme na obrázku 2.

Přes 50% skládalo najednou 8 nebo 9 GCSEs, jen 0,2% jich skládalo více než 12. Na druhou stranu, okolo 5% skládalo jen do tří GCSEs. [GOV.UK(2019b)]

Obrázek 2: Statistická infografika k výsledkům GCSE 2019, [GOV.UK(2019b)]

Zkušek **A levels** se v roce **2019** v Anglii zúčastnilo 737000 **studentů různého věku**, což bylo o 9000 studentů méně, než v roce 2018. Kromě celkového počtu studentů klesl i počet studentů, kteří získali hodnocení A*, konkrétně z 8% na 7,7%, a počet studentů, kteří získali A* nebo A, z 26,2% na 25,2%.

Průměrný počet předmětů, které si studenti vybírají k A levels zkouškám, byl v roce 2019 2,66, přičemž přes 60% studentů si vybírá 3 předměty. Průměr ale snižuje téměř 30% studentů, kteří si vyberou 1 nebo 2. Pouhá *1promile* studentů si v roce 2019 vybrala 5 a více předmětů. Počet studentů a procentuální změna oproti roku 2018 je znázorněna na obrázku 3.

Obrázek 3: Statistická infografika k výsledkům A levels 2019, [GOV.UK(2019a)]

	2019 entries 000s (% change, 2018)	2019 outcomes (A*/A, %)	2019-2018 outcomes (pp)			2019 entries 000s (% change, 2018)	2019 outcomes (A*/A, %)	2019-2018 outcomes (pp)
Art and design	39.2 (-1.6%)	27.7	+0.1		Geography	31.8 (+4.6%)	23.3	-1.2
Biology	63.6 (+9.4%)	23.5	-1.8		German	2.9 (+0.2%)	40.4	+2.0
Business studies	30.5 (-2.3%)	14.1	-0.5		History	47.1 (+6.1%)	22.5	-1.0
Chemistry	54.9 (+9.4%)	28.4	-2.0		Law	10.9 (+3.8%)	16.0	-1.7
Classical subjects	4.9 (-9.2%)	34.4	-1.4		Mathematics	85.0 (-5.8%)	40.5	-1.6
Computing	10.4 (+9.0%)	17.6	-0.1		Media/film/TV studies	19.8 (-13.9%)	11.0	-0.8
Design & technology	9.2 (-4.9%)	15.9	-2.3		Music	5.1 (-5.8%)	19.3	-0.4
Drama	9.3 (-8.8%)	18.0	+0.2		Performing/expressive arts	1.1 (-18.1%)	24.0	+1.5
Economics	29.8 (-0.2%)	28.7	-1.4		Physical education	9.8 (-2.0%)	14.7	-0.2
English language	13.7 (-22.2%)	11.3	+0.3		Physics	36.0 (+3.4%)	27.5	-1.7
English lang. & lit.	7.5 (-15.8%)	12.1	-0.1		Political studies	18.2 (+10.6%)	26.0	-1.9
English literature	37.2 (-8.1%)	24.1	+0.2		Psychology	62.0 (+8.0%)	16.5	-1.2
French	7.6 (-3.4%)	36.4	-2.0		Religious studies	16.2 (-4.8%)	21.5	-1.0
Further mathematics	13.7 (-10.1%)	53.1	-4.4		Sociology	35.8 (+9.7%)	18.1	0.0
					Spanish	7.9 (+4.5%)	34.9	-0.8

6 Závěr

Britský školní vzdělávací systém je natolik odlišný od toho našeho, že srovnávat je je obtížné. Studenti se nejpозději od 16 let musí silně specializovat jen na několik předmětů, ve kterých pokračují dál až na univerzitu. Čeští studenti mají oproti tomu větší volnost výběru, protože česká všeobecná gymnázia oddalují volbu zaměření až právě na úplný konec vyššího sekundárního vzdělávání, a ne do jeho poloviny.

Další strana problému této analýzy je fakt, že v každém státě království je vzdělávací systém mírně či více odlišný. Skotský vzdělávací systém je zcela oddělen a pokud skotští studenti chtějí na školy v jiné části království, musí složit anglickou, potažmo walesskou či severoirskou zkoušku. Avšak i zde je hodnocení odlišné (viz tabulka 1), což může pozorovatele z jiného státu jen více a více mást.

Na úplný závěr si dovoluji napsat krátký komentář. Jsem ráda, že naši studenti se nemusí specializovat tak brzo. Jsem totiž přesvědčena o tom, že pokud dostanou všeobecné vzdělání na úrovni britských A levels, tak toho vlastně vědí a znají více. Po nahlédnutí do britské obdoby českého RVP jsem totiž seznala, že témata, ze kterých se A levels dělají, nejsou extrémně pokročilá a kde jaké lepší osmileté gymnázium je s přehledem odučí. Vyjímkou jsou samozřejmě předměty, které se v České republice běžně nestudují, jako je drama nebo výrazové hraní. Řekla bych tedy, že studenti českých středních škol jsou vybaveni více znalostmi a dovednostmi, než jejich britští vrstevníci.

Reference

- [Eurydice(2019a)] EURYDICE (2019a). United kingdom - northern ireland glossary. https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/glossary-75_en. Citováno 7. 4. 2020.
- [Eurydice(2019b)] EURYDICE (2019b). United kingdom - northern ireland overview. https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/united-kingdom-northern-ireland_en. Citováno 7. 4. 2020.
- [GOV.UK(2019a)] GOV.UK (2019a). Infographics of a level results 2019. <https://www.gov.uk/government/publications/infographic-a-level-results-2019>. Citováno 15. 4. 2020.
- [GOV.UK(2019b)] GOV.UK (2019b). Infographics of gcse results 2019. <https://www.gov.uk/government/publications/infographic-gcse-results-2019>. Citováno 2. 5. 2020.
- [GOV.UK(2020)] GOV.UK (2020). Types of school. <https://www.gov.uk/types-of-school>. Citováno 7. 4. 2020.
- [Kratinová(2012)] KRATINOVÁ, H. (2012). Porovnání britského a českého školství zejména z hlediska managementu školy. Master's thesis, Centrum školského managementu, Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy.
- [ofqual(2019)] OFQUAL (2019). Gcses, as and a levels - a guide for students in england. https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/801473/studentguide_MASTER.pdf. Citováno 1. 5. 2020.
- [UniGuide(2019)] UNIGUIDE (2019). A levels and as levels, explained. <https://www.theuniguide.co.uk/advice/a-level-choices/how-are-my-as-and-a-level-studies-structured#howalevelswork>. Citováno 2. 5. 2020.
- [Wikipedie(2020a)] WIKIPEDIE (2020a). Gce advanced level. https://en.wikipedia.org/wiki/GCE_Advanced_Level. Citováno 2. 5. 2020.
- [Wikipedie(2020b)] WIKIPEDIE (2020b). General certificate of secondary education. https://en.wikipedia.org/wiki/General_Certificate_of_Secondary_Education. Citováno 2. 5. 2020.